

Nietzsche - Böyle Buyurdu Zerdüş - Kitap Özeti

1. Bölüm

BAŞLANGIÇ HITABESİ

Zerdüş dağdaki on yıllık yalnızlığının ardından insanlara inme kararı alır ve **üstinsan** öğretisinin halka sunuşu başlar. Güneşin ışığı gibi kendisinin de, anlam kazanması için başkalarına ihtiyacı vardır.

Yaşlı ermişle sohbeti sırasında ermişin **Tanrı'nın öldüğünü** duymamış olmasına şaşırır. Tanrı'nın ölümüyle eski günahların anlamını yitirmiştir.

Üstinsan fikri: İnsan, aşılması gereken bir şeydir. İnsan, hayvan ile üstinsan arasında gerilmiş bir iptir, bir amaç değil köprüdür. Bu köprüde yürürken yeryüzüne sadık kalınmalı, dünyanın ötesindeki ümitlere kapılanlardan uzak durulmalıdır.

İnsan, mutluluğunu, aklını, erdemini, adaletini ve merhametini bile değersiz görebildiğinde üstinsan anlayışına yaklaşır. Bu, yıldırım gibi dönüştürücü bir anıdır.

Konforun ve güvenliğin tek amaç olduğu, riskten kaçan, farklılığa tahammülü olmayan tip; Üstinsana giden yolu kapatmaktadır. Bu tip, insanın yaratıcılığını ve kaosunu kaybetmiş halidir. Ama nedense Halk bu tipi istemektedir.

Yolculuğunda kartal (ruh, yükseklik, sezgi) ve yılan (beden, zekâ) onun simgesel yoldaşlarıdır.

ZERDÜŞT'ÜN KONUŞMALARI

Üç Dönüşüm Hakkında

Zerdüş, ruhun üç aşamalı dönüşümünü anlatır: **deve** → **aslan** → **çocuk**.

- **Deve:** Güçlü, dayanıklı ruh "en ağır" yükleri omuzlamak ister. Bu ağır yükler kendini sınayan işlerdir. .
- **Aslan:** Çölde ruh, özgürlük ister ve büyük ejderha ile savaşır. Ejderha "Sen yapmalısın" dır; geçmişin kutsallaştırdığı tüm değerleri temsil eder. Aslan yeni değer yaratamaz, ama yeni yaratımlar için özgürlük alanı açar
- **Çocuk:** Yaratma için gerekli masumiyet, unutkanlık, oyun ve yeni başlangıç temsil eder. Aslanın yıkım gücü, çocuğun yaratıcı gücüne dönüşür.

Fazilet Kürsüleri Hakkında

Zerdüş, uyku ve fazilet üzerine vaaz veren bir bilgeyi dinler. Bilge, iyi uykunun erdemli yaşamla uyumlu olduğunu söyleyince onu alaya alır. Fazilet kürsüleri aslında **uyku öğret**en yerlerdir.

Öte Dünyalılar Hakkında

Tanrı aslında insan zihninin yarattığı bir hayalettir; bu hayalet, acı çeken bir benliğin ürünüdür. Öte dünya inancı, yeryüzünde duyulan umutsuzluktan doğar. Zerdüş, yeni bir öğreti sunar: Yeryüzüne başını kaldırmak, yaşamı ve yolu olduğu gibi istemek.

Bedeni Küçümseyenler Hakkında

Tamamen bedenim ben der Zerdüş. Ruh, bedenın yarattığı bir araçtır. Beden büyük akıldır; düşünceler ve duygular onun aletleridir. Bedeni küçümseyenler, aslında kendi varlıklarının düşüşünü yaşarlar; artık kendilerinden üstün bir varlık yaratamazlar.

Solgun Mücrim Hakkında

Zerdüş, uzun, kendinden hoşnut bir fazilet yaşamındansa, uğruna yıkılınacak tutkulu bir çılgınlığı yeğler.

Okuma ve Yazma Hakkında

Hikmetli sözler yükseklerde olmalıdır; onları anlayacak kişiler de yüce olmalıdır. Gerçek bilgelik, yücelik ile gülmeyi birleştirir; en yüksek dağlarda bile trajediye gülünebilir.

Hayatı sevmenin nedeni, hayat değil, sevmeye alışmaktır. Zerdüş, hayatı hafiflikle, dansla, tebessümle yaşamayı; ağırlığın ruhunu öldürmeyi öğütler.

Dağdaki Ağaç Hakkında

Görünmeyen kuvvetler insanı en çok etkileyen şeylerdir; tıpkı ağacın görünmeyen ellerce eğilip bükülmesi gibi. İnsan, yüksekliklere çıkmak istedikçe kökleri tarafından karanlığa ve kötülüğe çekilir.

Çalışkanlık bile bir kaçış ve kendini unutma biçimidir.

Savaş ve Savaşçı Halklar Hakkında

Zerdüş, askerleri değil **savaşçıları** över; savaşçının kendi düşmanını seçmesi, onunla gurur duyması gerekir. **Barış**, yeni savaşlar için bir araç olmalıdır. Cesaret, merhametten daha büyük işler yapar.

Yeni Putlar Hakkında

Devlet, “Ben halkım” yalanını söyler; iyinin ve kötünün dilini çarpıtır, her şeyi çalar ve sahtedir. Gereksiz insanları besler, onları ayartır ve güç illüzyonu sunar. Bu yeni put, kahramanları ve erdem sahiplerini kendi etrafına toplar, erdemleri satın alır. Devletin sona ermesi **üst-insana** giden yoldur.

Panayır Sinekleri Hakkında

Panayır (şöhret ve halkın ilgisi) zehirli sineklerle doludur; halk büyük yaratıcıları değil, büyük oyuncularını över. Hakikat aşığı, panayırdan uzak durmalı; çünkü panayır halkı gürültü ve gösteri sever. Sinek-kovmak kaderiniz olmasın, yalnızlığa sığının.

Dostluk Hakkında

Dostluk, gerektiğinde düşman olmayı da gerektirir; dostundaki en iyi düşmanına saygı duymalıdır.

Bin Bir Amaç Hakkında

Zerdüş, farklı halkların her birinin "iyi" ve "kötü" anlayışlarının farklı olduğunu keşfetmiştir. Bir halkın kutsal ve yüce saydığı şey, başka bir halk için küçültücü veya gülünç olabilir. Her halk değerlerini ihtiyaçları, toprağı ve komşularına göre belirler.

"İyi" genellikle **zor, nadir ve güç olan**, toplumu iktidara taşıyan şeydir. Ancak bu değerler, komşu halklarda kıskançlık veya korku uyandırır. Bu değerlerin insanın kendini koruma ve anlam yaratma çabasıdır. Ancak insanlığın hâlâ ortak bir amacı yoktur.

Başlangıçta değerleri halklar yaratmış, daha sonra bireyler ortaya çıkmıştır. Sürüdeki mutluluk, "ben" in mutluluğundan eskidir. Bireysel çıkarımı yalnızca kendi için arayan sürünün çöküşüne yol açar.

Diğerkâmlık Hakkında

Diğerkâmlık aslında **kendine duyulan kötü sevgidir.** İnsanlar, kendilerinden kaçarak yakınlarına sığınır, böylece erdem icat ettiklerini sanırlar. Ancak Zerdüş, yakınlardan çok en uzaktakileri sevmeyi tavsiye eder. En uzaktakine yani geleceğe ve hayallere duyulan sevgi, insana duyulan sevgiden daha yücedir.

Yaratıcının Yolu Hakkında

Yaratıcı olmak isteyen, yalnızlığa çekilmek ister; ancak bu, sürünün gözünde günahdır. Bu kişi kendi alevinde yanmalı ve küllerinden doğmalıdır. Kendinden üstün bir şey yaratmak isteyen, önce kendini hor görebilmelidir. Bu yol hem yıkıcı hem yaratıcıdır; hedefi, kendinden daha yüce bir varlık ortaya koymaktır.

İhtiyar ve Genç Kadıncıklar Hakkında

Zerdüş'e göre kadının tek çözümü hamileliktir; erkek kadın için araçtır, amaç ise çocuktur. Erkek ise kadınla tehlike ve oyun arar. Kadın, erkeğin içindeki çocuğı keşfetmeli ve üstinsanı doğurma arzusunu taşımalıdır.

Kadının sevgisi tehlikelidir; uğruna her şeyi feda eder. Kadının nefreti ise daha da serttir. Erkeğin mutluluğı "ben isterim" iken, kadınınki "o ister" dir.

İhtiyar bir kadın, Zerdüş'e küçük bir nasihat verir: "Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacımı unutma!"

Engerek Sokması Hakkında

Zerdüş'ü uyurken sokan yılan onu zehriyle uyandırır. Kötülük aslında bize iyilik yapar bazen.

Gerçek adalet, yalnızca cezalandırmayan değil, herkesi beraat ettiren sevgidir.

Çocuk ve Evlilik Hakkında

Evlilik, iki kişinin daha üstün bir varlık yaratma isteğidir. Ancak çoğu evlilik, ruhun iki kişilik yoksulluğuna dönüşür. Sevgi, üstinsanı yaratma arzusuyla yönlendirilmeli; aşkın acısı bile bu yaratıcı özlemi beslemelidir. Evlilik, yalnızca bir ihtiyaç ya da kaçış değil, kutsal bir yaratma eylemi olmalıdır.

Erdem Hakkında

Gerçek erdem, yeryüzünün amacına hizmet eder; yeni bir "iyi ve kötü" yaratır. İnsan, bin yılların mirasını taşır, hem bilgeliğini hem deliliğini. Bunlarla yeni yaratılmalıdır. Yaratıcı, savaştan ve değer biçendir; bu yüzden yalnızca öğrenci kalınmamalı, hocalar aşılmalıdır.

2. Bölüm

Ayna Tutan Çocuk

Zerdüş, mağarasına döner; tıpkı tohumunu saçmış bir çiftçi gibi bekler. Ancak vereceklerinin bitmediğini hissederek.

Bir sabah gördüğü rüya onu sarsar: Elinde ayna tutan bir çocuk, ona kendine bakmasını söyler. Ancak aynada kendi yüzü yerine şeytanın yüzünü görür. Bu, öğretilerinin düşmanlarca bozulduğuna işarettir. Bu uyanışın ardından sevgisi taşan bir nehir gibi dostlarına ve düşmanlarına ulaşmak ister. Eski sözlerden ve yollardan bıkmıştır; yeni sözler, yeni yollar arar.

Saadet Adaları'nda

Tanrı, sadece bir zandır; önemli olan yaratıcı iradenin kendisidir. Üstinsan'ı doğrudan yaratmasak bile onun atalarını, öncülerini yaratabiliriz. Dünya, insanın kendi aklı, görünümü, iradesi ve sevgisiyle şekillendirilmelidir.

Gerçek değer, faniliği yücelten yaratma eylemidir. Yaratıcı olmak için çok acı ve dönüşüm gerekir.

Merhametliler Hakkında

Merhamet, utanma duygusunu yok edebilir ve gururu incitebilir. Gerçek yardım, incitmeden yapılmalıdır. Yardım, çoğu zaman minnetten çok kin doğurur. Dostlarımıza yardım ederken, onların gururunu kırmayan bir sertlik gerekir.

Büyük sevgi, merhameti aşar; çünkü yaratmak ister. Gerçek yaratıcı, sevgisini kendini sunarak gösterir ama merhametsizdir.

Erdemliler Hakkında

Erdem sahipleri, erdem karşılığında ödül beklememelidir; Erdemin kendisi ödüldür. İnsanların zihnine ödül-ceza mantığı yerleşmiştir, bu temizlenmelidir.

Ayaktakımı Hakkında

Hayatı bir haz pınarıdır; fakat bu pınar, ayaktakımı tarafından zehirlenir. Bu yüzden bazı insanlar, pınarı ayaktakımıyla paylaşmamak için çöle çekilir.

Zerdüş, asıl tiksintisinin hayatın ayaktakımına da ihtiyaç duyuyor olabileceği ihtimali olduğunu söyler. Hükümdarların iktidar mücadelesi bile aslında ayaktakımıyla pazarlıktır. En sonunda, tiksintisi ona kanat olur; en yüksek irtifalarda, ayaktakımının hiç içmediği bir haz pınarını bulur.

Zehirli Örümcekler Hakkında

Eşitlikçiler zehirli örümceklerdir. Onların adalet dedikleri aslında intikamdır. Eşitlik istencinin ardında incinmiş kibir, kuşaktan kuşağa geçen kin vardır. **Eşit değildir insanlar. Ve eşit olmamalıdır da!**

Hayatın doğası gereği farklılık, mücadele ve üstünlük arzusu vardır. Güzellikte bile çatışma bulunur; kubbe ve kemer gibi ışıkla gölgenin yarışı, hayatın yücelme isteğini gösterir.

Mezar Türküsü

Zerdüş, mezarlar adasına gençlik hayallerini, anılarını ve sadakatle bağlandığı dostlukları gömüğünü söyler. Mezarlardan sonra yeniden diriliş ancak irade sayesinde mümkündür. Mezar olan yerde görülür yeniden dirilmeler!

Kendini Aşmak Hakkında

Bilgelerin hakikat iradesi dedikleri şeyin özü güç istencidir. İnsanlar dünyayı kendi değerlerine göre şekillendirmek ister.

Her yaşayan bir itaat edendir. Kendine emredemeyen başkasına boyun eğer. Emretmek itaatten zordur çünkü risk içerir. Zayıf, daha güçsüzlere hükmetmek için güçlüye boyun eğer. Sevgi ve fedakârlıkta bile efendi olma arzusu vardır.

En büyük kötülük, en yüksek iyiliğin bir parçasıdır. Yeni değerler yaratmak için önce eski değerleri yıkmak gerekir. Sükunet, bastırılmış hakikate dönüşürse zehirler.

Kültür Ülkesi Hakkında

Bugünün insanları maziden ve yabancı kültürlerden parça parça alıntılarla doludur, kendilerine ait bir özleri yoktur. Kısır oldukları için inançsızdırlar. Hakikati bildiren rüyalara sahip olamazlar.

Zerdüş onlarla ne çıplakken ne giyinikken bir bağ kuramaz; henüz keşfedilmemiş olanı özler.

İffetli Bilgi Hakkında

Gerçek masumiyet, yaratma iradesinde bulunur. Sevmek ve yok olmak birlikte gider. Zerdüş, hayatı Güneş gibi sever; güneş masum ve yaratıcıdır, derinlikleri kendi seviyesine yükseltmek ister. İdrak da böyledir: tüm derinlikler yükseğe çıkarılmalıdır.

Büyük Vakalar Hakkında

Zerdüş ona özgürlük diye böğüren büyük vakalara inanmadığını söyler; en büyük vakalar şamata değil, dingin anlardır.

Dünya, yeni şamata çıkarılanların değil, yeni kıymetler bulanların etrafında döner. Heykel devirenlere, bu eylemin çoğu kez ahmaklık olduğunu, yıktıkları heykelin horgörüyle yeniden hayata döndüğünü söyler.

Kurtuluş Hakkında

İnsanın fiziksel eksiklerini gidermek çoğu zaman ruhsal zarar getirir. Kamburunu alırsan, ruhunu da almış olursun. Çünkü asıl sakatlık bedende değil, ruhtadır.

Kurtuluşun özü: Geçmiş çözümlenip bütün ‘böyle idi’leri ‘böyle istiyordum’ a dönüştürmektir.

En Sakin Saat

Zerdüş, kendini henüz yeterince olgun, yeterince tevazu sahibi hissetmez. Sözleri dağları yerinden oynatmamış, insanlara ulaşmamıştır.

Büyük emirler vermek, büyük işler başarmaktan zordur. Buyuracak olan, güvercin ayaklarıyla gelen fikirler gibi sessizce hükmetmelidir. Zerdüş ise hala toydur, utançtan kurtulmamıştır. Tekrar inzivaya çekilir.

3. Bölüm

Evham ve Muamma Hakkında

Yürekli, insanın ıstıraplarını bile oyunla yenmesini sağlar; hatta ölümü bile “Bir daha!” diyerek karşılar. Bu düşünce, **ebedi dönüş** fikrini ima eder: her şey tekrar eder, biz de tekrar yaşarız.

Boğazına kaçan yılanı ısırıp tükürmek gerekir. Bu ağırlığın ve iç çöreklenen kötülüğün yenilmesini, ardından gelen yaratıcı özgürlüğü simgeler.

Güneşin Doğuşundan Önce

Gökyüzünün masumiyeti, yıldızlarını saklaması ve sessizliği Zerdüş’ü etkiler. En büyük düşman, göğü lekeleyen gelip geçici bulutlardır: ikircikli, kararsız, yarım yamalak olanlar.

Ebedi irade fikrini reddeder; onun yerine **tesadüf, haytalık ve cüreti** koyar. Dünya, tanrıların zar oynadığı bir masa gibidir; ilahi düzen değil, masum tesadüfler hüküm sürer.

Küçültücü Fazilet Hakkında

Zerdüş, insanlara yeniden karıştığında onları küçülmüş bulur. Bu, fiziksel olduğu kadar ruhsal bir küçülmedir. Onların küçük faziletlerle sarıldığını, konfor ve tevazu kisvesi altında aslında vasatlığa teslim olduklarını görür. Fazilet dedikleri çoğu kez korkaklıktır; acıdan kaçınmak, herkesi hoşnut etmek, çatışmadan sakınmak.

Bu teslimiyet yüzünden toplum giderek kısırlaşır. İnsan, evcilleşir.

Zerdüş, eskiden cesur ve özgür ruhlu gördüğü insanların şimdi rahat ve ödlek olduklarını görür. Bir zamanlar ışık ve özgürlük etrafında sinekler gibi dönenler, şimdi söylenti yayan, gece ibadetlerine kapanan dönmeler olmuştur.

Üç Kötülük Hakkında

Zerdüş, rüyasında şehvet, iktidar hırsı, bencillik'i yeniden değerlendirir.

- **Şehvet:** Aslan iradeliler için kalp güçlendiricisidir. Gerçek anlamı, daha yüksek bir saadetin ve birleşmenin sembolüdür.
- **İktidar hırsı:** Toplumlara yıkan güçtür ama aynı zamanda yalnızları yüksekliğe çeken, dağlardan ovalara inen yaratıcı güçtür.
- **Bencillik:** Kudretli, şifa veren, yaratıcı bir merkez olma halidir. Sahte tevazudan kaçınmak gerekir.

Ağırlığın Ruhunu Hakkında

Ağırlığın ruhu insanı aşağı çeken, kendini sevmeyi engelleyen güçlerdir. Buna karşı durmak gerekir.

İnsanlar, bebeklikten itibaren “iyi” ve “kötü” gibi ağır kavramlarla yüklenir, bu da kendi özünü keşfetmesini zorlaştırır. “Ben”, “Evet” ve “Hayır” diyebilen özgürleşir. Başkalarına yol sormak anlamsızdır; kendi yolu kendine özeldir.

Eski ve Yeni Levhalar Hakkında

Toplum, geçmişin değerlerini körü körüne taşır. Yeni değerler yaratmak için eski ahlak levhaları parçalanmalıdır. Yaratıcı kişi şimşek gibi keskin ve haşin olmalıdır. Yeni levha: “Haşin olun!”

Gerçek soyluluk geçmişten değil, geleceğe yönelen iradeden gelir. Nereden geldiğin değil, nereye gittiğin önemlidir.

Büyük Hasret Hakkında

Zerdüş ruhunu karanlıktan, utançtan ve sahte faziletten kurtarmış; güneşin önünde çıplak duracak özgürlüğe kavuşturmuştur. Ona hem “hayır” hem “evet” deme cesaretini, derin hor görüyü, itaatsizliği ve kader bilincini öğretmiştir. Artık ağlamak yerine şarkı söylemeyi seçer; çünkü şarkı, dolgunluğu ve kurtuluşu çağırır.

Öteki Oyun Türküsü

Hayat, hem bağlayıcı hem kışkırtıcıdır; hem nefret edilen hem sevilen bir sevgilidir. Zerdüş, hayatla bazen yakınlaşır, bazen uzaklaşır.

Dünya ve acı derindir; fakat haz, kalp acısından da derindir; her haz, derin ebediyeti ister.

Yedi Mühür

Zerdüş, ebediyeti sevdiğini, çünkü onunla yeniden dünyaya gelme halkasını istediğini tekrar tekrar söyler. Bu bağlılık, eski değerlerin yıkılması gibi geleceği doğurma arzusuyla iç içedir.

Ebediyet sevgisi, hafiflik ve kuş özgürlüğü ile birleşir. Kuş bilgeliği: türkü söyle, konuşma der; çünkü sözler ağır olanlar içindir, hafif olanlar için şarkı yeterlidir.

4. Bölüm

Uzaklardan yüksek insanın yardım çağrısı gelir. Yolda; savaş erdemini öven kralları, tam bilmeyi öven (yarım bilmekten tiksinen) sülük uzmanını, yüceliğinin yalan olduğunu farkedenden bir büyücüyü, tanrının öldüğünü duyan son papayı, merhametinden kaçan dünyanın en çirkin insanını, nihilist gölgesini (hiçbir şey hakikat değildir, müsaade edilmiştir her şeye diyen) görür ve onları mağarasına davet eder.

Ardından öğle vakti meditatif bir iç diyaloga başlar. Sonunda "Ey ebediyet pınarı!... Ne zaman içeceksin ruhumu geri?" diye seslenir. Bu, hem huzur anının hem de varoluşun geçiciliğinin farkında olan bir duadır.

Zerdüş mağarasına döndüğünde yolda karşılaştığı bütün kişiler oradadır. Bu umutsuzlara hitap ederken: Gün boyu aradığı yüksek insanın zaten mağarasında olduğunu fark eder. Ancak bu topluluk kötü bir cemaattir. Zerdüş onlara karşı dürüsttür: "Sizler değilsiniz benim bu dağlarda beklediğim". Beklediği kişiler daha yüksek, daha kuvvetli, daha muzaffer, daha neşeli aslanlardır.

Akşam yemeğinde yüksek insan üzerine konuşulur:

Yüksek İnsan Hakkında

Tanrının ölümüyle üstinsanın zamanı gelmiştir. Yüksek insana öğütler:

- Küçük faziletleri (tevazu, kurnazlık) aşın.
- Cesur olun. Başarısızlıktan utanmamak, kendine gülmeyi öğrenmek gerekir.
- Dürüstlük, kuşku, pazar yerinden (halkın beğenisinden) uzak durmak önemlidir.
- Güzel gülmeyi unutmayın! Öğrenin raks etmeyi!

Uyanış

Yemek bittiğinde misafirlerin dertlerini unuttuğunu, onlara verdiği özlü, kuvvetli sözlerin tesir ettiğini fark eder. Onların eski utançlardan kurtulup bayram eder hale gelmesini kendi zaferi sayar.

Ancak mağaraya dönüp baktığında onları eşeğe tapar halde bulur. Zerdüş onları azarlar.

Eşek Festivali Hıristiyanlıkla alay eden bir metafordur. İbadeti gücünü yitirmiştir ondan neye ibadet edildiğinin bir önemi yoktur. Eşek metaforu en azından onlara inanacak bir şey verir, bunun aptalca olduğunu bilseler de...

Zerdüş sabah uyandığında; yanındaki yükselmiş insanlara başta merhamet etmiş olduğunu farkeder. Artık bu (merhamet) günahını da geride bırakabilir. Bu tür insanlara neyi nasıl öğreteceğini öğrenmiştir.

Sonunda mağarasını karanlık bir dağdan doğan sabah güneşi gibi terk eder.